Motiva

LAUSUNTO

Ulla Suomi

12.10.2021

Eduskunnan talousvaliokunta

Pyyntö 6.10.2021 kirjallisesta asiantuntijalausunnosta
Asia: U 48/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi

Motiva Oy:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto U 48/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi.

Motiva yhtyy valtioneuvoston kantoihin, jotka on esitetty valtioneuvoston kirjelmässä U 48/2021 vp eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi ja haluaa lisäksi korostaa joitain asioita.

FF55 kokonaisuus ja liittymät lainsäädäntöehdotuksissa

Ehdotuksessa uudelleen laadituksi energiatehokkuusdirektiiviksi on paljon liittymäpintoja komission 14.7.2021 julkaisemiin ns. Fit For 55% (FF55) useisiin muihin lainsäädäntöehdotuksiin, vuoden lopussa 2021 komissiolta tulevaan rakennusten energiatehokkuusdirektiiviä (EPBD) koskevaan ehdotukseen sekä EU:n hallintomalliasetukseen (2018/1999).

On erityisen tärkeää varmistaa, että neuvotteluvaiheen aikana ja erityisesti usein sen loppuvaiheissa tehtävissä lyhyellä aikajänteellä tehtävissä muutoksissa huomioidaan eri lainsäädäntöehdotusten ristikkäisvaikutukset ja yhteensopivuus.

Energiatehokkuustavoitteet

Yleistavoite (Art. 4)

Kansalliset energian loppukulutuksen ja kokonaiskulutuksen vähentämistavoitteet eivät tunnu realistisilta Suomen hiilineutraaliustavoitteen kanssa. Absoluuttinen energiankulutus eikä sen ja esim. BKT:n avulla lasketut intensiteetit (esim. IEA, Page 19, Box 2.2) ole energiatehokkuuden mittareita. Jäsenvaltioiden tulisi ehdottomasti voida ottaa huomioon energiantehokkuuteen vaikuttavat kansalliset erityispiirteet, kuten jo tehty pitkäjänteinen energiatehokkuustyö (mm. vuonna 1997 käynnistynyt Energiatehokkuussopimustoiminta), energianhankinnan muutokset, ja energiaintensiivisen teollisuuden vähähiilisyystavoitteiden määrätietoinen toteuttaminen.

Suomessa on tehty erittäin kattavaa työtä eri toimialoilla liittyen mm. vähähiilisyystiekarttoihin ja sektori-integraatiotyöryhmän työhön. Näiden perusteella mm. on nähtävissä, ettei absoluuttisen energian kulutuksen lasku ole realistista Suomen hiilineutraaliustavoitteisiin tähdättäessä.

Kunta-alalla ja elinkeinoelämässä asetetaan toimijakohtaiset tavoitteet usein nykyisin nimenomaan vähähiilisyyteen, jonka saavuttamisessa useimmiten energiatehokkuudella on keskeinen rooli. On erittäin tärkeää, että energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti jatkossa asetettavat energiatehokkuustavoitteet eivät vaikuta negatiivisesti hiilineutraaliustavoitteiden nopeaan ja kustannustehokkaaseen saavuttamiseen.

Julkinen sektori (Art. 5 ja Art. 6)

Ehdotuksessa koko julkiselle sektorille esitetyt tavoitteet, 1,7 prosentin vuotuinen sitova energia loppukäytön vähentämisvaatimus ja julkisen sektorin rakennuskantaan kohdistuva 3 % peruskorjausvelvoite (jossa korjauksen tasovaatimus on uudisrakentamisen lähes nollaenergiataso), eivät tunnu realistisilta. Julkisella sektorilla taloudelliset resurssit tulee voida suunnata tarkoituksenmukaisella tavalla, joka edistää hiilineutraalisuutta, jonka keskeisenä osana energiatehokkuus on. On vaikea nähdä, että erikseen energiatehokkuudelle asetettavat erittäin vaativat ehdotetut tavoitteet palvelisivat mahdollisimman nopeaa ja kustannustehokasta siirtymää vähähiilisyyteen.

Energiansäästövelvoite (Art. 8, Liite V)

Ehdotettu vuosittaiselle uudelle energiansäästölle asetettavan velvoitetason erittäin merkittävä nosto vuodesta 2024 eteenpäin ei tunnu realistiselta edes Suomessa, joka on yksi niistä jäsenvaltioista, joka saavutti edellisen velvoitekauden (2014-2020) tavoitteen. Jo nyt voimassa olevan direktiivin mukainen uuden vuotuisen säästön tavoite on merkittävästi suurempi kuin vuonna 2020 päättyneen kauden vastaava tavoite. Ehdotuksen mukaisen velvoitetason vuonna 2024 tapahtuvan erittäin merkittävän noston lisäksi ehdotuksessa on edelleen muokattu ja kiristetty artiklan toimeenpanoon hyväksyttäville säästöille jo nykyisin voimassa olevalle kaudelle kiristettyjä hyväksymis- ja todentamiskriteerejä.

Kiristykset artiklan toimeenpanoon hyväksyttäville säästöille ja niiden hyväksymis- ja todentamiskriteereille ovat vielä tällä hetkellä joiltain osin epäselviä, mutta merkittävä tavoitetason nosto uudelle vuosittaiselle energiansäästölle ja minkäänlaiset kiristykset säästöjen kelpoisuudelle nykytasosta tuntuvat epärealistiselta. Ei ole odotettavissa, että elinkeinoelämän, kiinteistöalan ja kunta-alan toimijat toteuttaisivat uusia energiatehokkuustoimenpiteitä siten, että komission uuden ehdotuksen mukainen merkittävästi suurempi energiansäästötavoite vuodesta 2024 lähtien edelleen tiukentuvilla säästöjen kelpoisuuskriteereillä saavutettaisiin. Tämä siitäkään huolimatta, että energiatehokkuussopimustoiminta on ollut käynnissä tuloksekkaasti jo 90-luvun lopusta lähtien. Energiatehokkuussopimustoiminnan kautta saavutettavilla säästöillä on nykyisin voimassa olevalla velvoitekaudella merkittävin rooli sitovan kumulatiivisen energiansäästötavoitteen saavuttamiseksi.

On myös otettava huomioon, että energiatehokkuuden parantaminen tapahtuu niin teollisuudessa kuin kiinteistöissäkin yleensä mittavampien tuotannollisten tai muiden peruskorjaushankkeiden yhteydessä, jolloin energiatehokkuuden investointikustannus on vain osa usein merkittävästi suurempaa kokonaisinvestointia. Pelkästään energiatehokkuuden takia tehtävät mittavat investoinnit on lähes mahdotonta saada kustannustehokkaiksi, vaikka huomioon otettaisiin muita hyötyjä kuten esim. työolosuhteet, sisäolosuhteet jne., joiden arviointi päätöksenteon kannattavuuden arvioinnissa on haastavaa.

Nykyisin energiatehokkuussopimustoiminta ja sen kautta saatavat tulokset tuottavat merkittävän osan 7 artiklan tavoitteen saavuttamisen edellyttämistä säästöistä. Energiatehokkuussopimukset ovat kustannustehokas ja vaikuttava keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä sekä tehokas tapa parantaa yritysten kannattavuutta ja kilpailukykyä. On olennaista turvata riittävät resurssit niin

merkittävimmän energiatehokkuutta parantavan politiikkatoimen hallinnolliseen toimeenpanoon ja seurantaan kuin käytännön toimeenpanoon yrityksissä ja kunnissa.

Energiakatselmustukien ja investointituen merkitys energiatehokkuustoimenpiteiden kartoittamiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi yrityksissä ja kunnissa on keskeistä ja merkitys kasvaa sitä mukaan, kun ns. helpot toimenpiteet on jo toteutettu. Energiatehokkuussopimustoimintaan liittyneille yrityksille ja kunnille olisi voitava kohdentaa pitkäjänteisesti riittävästi investointitukea energiatehokkuusinvestointien toteutukseen, jotta jo nyt haastavat energiansäästötavoitteet on mahdollista saavuttaa.

Lisäksi yrityksissä ja kunnissa tarvitaan entistä enemmän erilaista neuvontaa ja tukea sopimusvelvoitteiden toteuttamiseksi käytännössä. Tähän työhön kohdistettavissa ollut resurssi on pysynyt samalla tasolla vuosia siitä huolimatta, että tavoitteet ja niiden toimeenpanon tuen tarve yrityksissä ja kunnissa sekä hallinnollisen työn määrä on kasvanut.

Energiatehokkuus ensin -periaate (Art. 3)

EU:n hallintomalliasetuksen Energiatehokkuus ensin-periaatteen lisääminen lainsäädäntöehdotukseen, sen lisäksi että sisältyi jo EU:n hallintomalliasetukseen, lisää sen painoarvoa EU lainsäädännössä.

On selvää, että energiatehokkuus on tärkeä ja olennainen tekijä vähähiilisyyteen pyrittäessä. On kuitenkin epäselvää, miten periaatetta ehdotuksessa esitettyjen velvoitteiden mukaisesti käytännön tasolla toteutetaan siten, ettei se johda kustannustehottomiin tai päästöjen vähentämistavoitteen kannalta epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin.

Komissio julkaisi 28.9.2021 ohjeistuksen (51 s) toteuttamisesta. Ehdotuksessa on merkittävästi uusia resurssia vaativia hallinnollista taakkaa lisääviä tiedon keruu, valvonta ja raportointivelvoitteita, joiden tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta olisi neuvotteluprosessin aikana syytä keskustella ja pyrkiä vähentämään niitä.

Haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat ja energiaköyhyys (Art. 22 + muut artiklat)

Haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat ja energiaköyhyys on nostettu ehdotuksessa kokonaan uudeksi omaksi artiklaksi ja lisäksi siihen liittyviä uusia velvoitteita on sisällytetty useisiin muihin artikloihin. Nykyisin ko. kohderyhmään ei kohdistu erikseen sitovia velvoitteita.

Esimerkiksi sitovaa energiansäästövelvoitetta koskevassa ehdotuksen 8 artiklan kohdassa (3) on aiheeseen liittyviä merkittäviä uusia velvoittavia vaatimuksia. Niihin liittyen myös osa 8 artiklan energiansäästövelvoitteesta tulisi saavuttaa näiden kohderyhmien joukossa ja ko. ryhmään kohdistuvista toimista ja tuloksista olisi lisäksi erikseen kerättävä tietoa ja raportoitava komissiolle. Myös ko. kohdejoukon määrittely komission Artiklan 8(3) kohdassa ilmoittamien Eurostatista saatavien kolmen indikaattorin perusteella on tarkisteltava neuvotteluprosessin aikana.

EU:n energialainsäädäntö ei tunnu oikealta paikalta asettaa kaikille jäsenvaltioille yhdenmukaisia raskaita politiikkatoimia edellyttäviä velvoitteita, joita Suomessa ei ensi sijaisesti ole hoidettu energiapolitiikalla. On myös ongelmallista edellyttää, että ehdotuksen erittäin vaativien ja merkittäviä kustannuksia aiheuttavien toimenpiteiden toimeenpano tapahtuisi ilman, että niiden korkeat kustannusvaikutukset eivät kohdistuisi energian loppukäyttäjiin.

Hallinnolliset vaatimukset – seuranta, valvonta, raportointi (useat artiklat) - resurssit

2018 voimaan tullut EU:n hallintomalliasetus (2108/1999) ei täyttänyt alun perin silloisen ’Puhtaan energian paketin’ ajatusta sujuvoittaa seuranta- ja raportointimenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa. Nämä tavoitteet tuntuivat jääneen silloisten muiden neuvotteluhaasteiden yhteydessä taka-alalle. Nyt näyttää, että seurannan ja raportoinnin sekä yleisesti hallinnollisen

taakan vähentäminen ja sujuvoittaminen ei ole ehdotuksessa ollut missään määrin ohjaavana tekijänä.

Komission ehdotus sisältää useissa eri artikloissa runsaasti hallinnollisen työn ja resurssitarpeen lisääntymistä. Ko. työ liittyy mm. tiedonkeruuseen, rekistereiden ja seurantajärjestelmien/-prosessien pystyttämiseen, tietojen todentamiseen, vaikutusten arviointiin, raportointiin, sekä tietojen julkaisuun ja valvontaan.

Ehdotus lisää merkittävästi erilaisten seurantajärjestelmien/rekistereiden/julkaisualustojen/-paikkojen pystyttämiseen, ylläpitoon ja päivitykseen liittyviä resurssitarpeita sekä kaikkien aiemmin mainittujen tehtävien toteuttamiseen liittyvää henkilöresurssin tarpeen kasvua. Tiedonkeruu- ja raportointivelvoitteet lisäävät myös yritysten ja kuntien työmäärää.

On tärkeää neuvotteluprosessissa pyrkiä vähentämään edellä kuvattuja hallinnollisia vaatimuksia ja ajoissa, jo neuvotteluprosessin aikana, ottaa huomioon merkittävä hallinnollisiin tehtäviin liittyvä em. taloudellisten resurssien tarpeen kasvu jatkossa, jotta lopulliseen hyväksyttävään lainsäädäntöön jäävät tehtävät voidaan alusta pitäen organisoida ja resursoida riittävästi ja mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla eri organisaatioiden välillä.

Helsingissä 12.10.2021
Motiva Oy

Vesa Silfver
toimitusjohtaja